

ÎNTREBĂRI

Ce este postumanismul?

Irinel Anghel

În primavara acestui an, am lucrat la un proiect pe care l-am prezentat în luna mai, în cadrul festivalului *Săptămâna Internațională a Muzicii Noi*, care s-a numit *Postumanism*. În luna iulie, în revista *Observator cultural*, Vasile Mihalache scria într-o recenzie a volumului *Postumanul* de Rosi Braidotti, că sunt un artist ce susțin că fac **artă postumanistă**. Nu am susținut niciodată așa ceva, pentru că, în general, am renunțat să pun etichete direcțiilor mele (etichetele se dezlipesc greu) iar eu îmi rezerv privilegiul de a mă răzgândi ori de câte ori ceva nou mi se arată de explorat. Ca să susțin că fac artă postumanistă, ar trebui mai întâi să mă lămuresc ce înseamnă asta. Ori, proiectele mele nu sunt afirmative. Ele au menirea de a pune și a-mi pune întrebări. Nu zic nici că NU fac artă postumanistă, dar nici că fac.

Cu această ocazie, am început totuși să mă gândesc la acest subiect care fără îndoială reprezintă în ultima vreme un atractor înconjurat de mister. E dificil de definit ce este arta postumanistă, pentru că termenul postumanism nu are un singur posibil înțeles, deci avem de a face cu absența unei definiții stabile, unanim acceptate. Dar, poate că tocmai existența mai multor accepțiuni posibile și căi distincte de urmat să fie chiar o trăsătură a sa.

Apoi, există mai multe variante ale depășirii umanului sau negării acestuia: **non-uman, inuman, anti-uman, transuman, postuman** care fac ca referințele să se amestece. În aceste situații, cheia de descifrare se află în prefixul utilizat.

În cazul POST-umanismului, ne vom întreba așadar, ce este DUPĂ umanism?

Din scrierile teoreticienilor postumanismului de până acum, se desprind 3 accepțiuni sau "imagini" principale¹, enunțabile foarte sumar astfel:

1. depășirea naturii umane și înlocuirea omului prin tehnologie (**viziunea automatizării, a robotizării**)
2. distrugerea omenirii (**viziunea apocaliptică**)
3. contrazicerea valorilor umanismului (**viziunea critică**)

Irinel Anghel și David Szederjessi
Postumanism (SIMN 2016)

¹ În proiectul Postumanism - deranj artistic temporar - performance retrofuturist cu 3 inițieri perturbante, am folosit toate cele 3 accepțiuni ipostaziate în 3 experiențe distincte oferite pe rând publicului în 3 spații diferite ale Palatului Cantacuzino (28 mai 2016)

Astfel stând lucrurile, se poate spune că în artă, strămoși ai postumanismului au fost futurismul, arta science fiction și de fapt, în acord cu viziunea critică, cam toate mișcărilor de avangardă ale secolului XX care au “atacat”, au contrazis valorile, criteriile, principiile umanismului ce s-a dovedit exclusivist și s-a compromis prin distopii de-a lungul istoriei.

În cartea sa “Postumanul”, Rosi Braidotti încearcă una dintre posibilele definiții: “Postumanismul este momentul istoric ce marchează sfârșitul rivalității dintre umanism și antiumanism și trasează un alt cadru discursiv, căutând mult mai afirmativ noi alternative”.¹

Ca artist, as reține astfel poziția diferenței în raport cu valori pe care nu mai știi cine le reglează: vechimea? bunul simț comun? legea economică? canoanele academice? Însă, într-o viziune pe care o prefer non-apocaliptică aș face din nou apel la prefixul POST și la puterea de îndrumare a cuvântului **Postumanism**. Pentru că ceea ce e după umanism nu poate fi separat de umanism. Spre deosebire de futurism și toate mișcărilor de avangardă, postumanismul solicită **prezența limitelor** pentru depășirea lor. Postumanismul se raportează la umanism. Îl ia cu el ca să îl depășească. Arta postumanistă este astfel o “pasă” între doi coechipieri. Pentru ca alteritatea să fie vizibilă, limitele traversate sunt prezente și folosite ca elemente de contrast. Astfel, în loc de futurism, susțin că **retrofuturismul** (cu variantele sale) poate fi opțiunea postumanistă a artei. Și în loc de science fiction, postumanismul propune **ficțiunea reală** (amestecul ficțiunii în realitate sau a realității în ficțiune). Ca o paranteză: în această vară, un joc-experiment numit *Pokemon go* a prins și înnebunit locuitorii planetei care alergau după monștri virtuali, intrând într-o realitate ficțională. Este *Pokemon Go* un simptom al postumanismului?

Comparația dintre control și libertate totală, dintre ce e pregătit și ce apare nepregătit, dintre arta spectacolului și *performance art* ca artă vie subțiază granița, linia de trecere,

¹ Rosi Braidotti, *Postumanul*, Editura Hecate, 2016, p. 54

alimentând confuzia dintre cele două lumi și aruncând publicul în corzile întrebărilor. În opinia mea, arta postumanistă lucrează cu **incertitudinile**, cu **îndoielile**, cu **posibilitățile multiple** de realizare și receptare, intentând procese imaginare standardelor nenegociabile ale “bunurilor tradiționale”.

Irinel Anghel în performance-ul “ZECE” pe strada Leonida din București, o experiență-ofrandă adusă amintirii notei ZECE - simbol al excelenței în educația noastră competitivă

În anumite segmente ale artelor performative, în legătură cu apariția noului materialism (the new materialism) promovat de Rosi Braidotti, Manuel DeLanda, Karen Barad și Quentin Meillassoux, apar deja cercetări asupra lucrului artistic cu elemente non-umane (obiecte, plante, animale), studiindu-se o comunicare prin coduri care depășesc semnele cunoscute.

Pentru cei foarte atașați de modele - ale lor sau ale altora, astfel de investigații pentru descoperirea unei viziuni adecvate prezentului, apar destabilizatoare, deranjante. “De ce să îmi mai pun întrebări, de ce să mai caut? E preferabil să nu știu ce se întâmplă sau se poate întâmpla în lume, pentru că ceea ce nu știu nu mă poate afecta.” Însă și aceste atitudini fac parte din peisajul postumanist.

“Conceptul cheie în etica nomadică postumană este transcenderea negativității” spune Braidotti (Postumanul; p.

249) dar asta, așa cum văd eu lucrurile, nu prin eliminarea a ceea ce este considerat negativ, ci prin integrarea acestuia ("negativului") într-o perspectivă mai largă care îi dezvăluie utilitatea și astfel îi poate transforma înțelegerea. În plus, pentru cei ce se întreabă în momentul ăsta - "și ce legătura are asta cu muzica?" - acesta e un drum ale cărui implicații conduc la o complexă paradigmă transdisciplinară (sau postdisciplinară).

Poate că acesta va fi următorul curent în artă, poate că e deja instalat și noi suntem prinși într-un joc cu reguli pe care încă nu le înțelegem. Poate că e ceva ce nu vom afla niciodată și postumanismul ne va atrage mai departe printr-un mister de nedescifrat.

Cred că este o temă care merită o analiză mult mai detaliată și mai profundă decât o pot oferi eu acum. Trebuie să recunosc că îmi plac subiectele asupra cărora am îndoieli și totodată nu sunt un bun dezvoltător, așa că mă mulțumesc cu ceea ce îmi reușește cel mai bine: inițiez discuții, dau startul unor idei, dezbateri, proiecte și pun întrebări. Deci, ce este postumanismul?

SUMMARY

Irinel Anghel What Is Posthumanism?

It is difficult to define what posthumanist art is, as the term posthumanism does not have one single possible meaning, so we are dealing with the absence of a stable and unanimously accepted definition. Between the meaning of robotisation, the apocalyptic view and that which criticises the values of humanism, as an artist I choose a variant that I prefer non-apocalyptic, resorting to the prefix POST and to the guiding power of the word "Posthumanism"; because what comes after humanism cannot be separated from humanism. Unlike futurism and all avant-garde movements, posthumanism requires the presence of limits in order to overcome them. Posthumanism relates to humanism, it uses it as an element of contrast. It takes it along in order to surpass it. Posthumanist art is thus a "pass" between two teammates.